

Khe Sanh: Bi u t ng c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

Khe Sanh: m t căn c quân s c a HK trong chi n tranh VN.

Concord là bi u t ng c a khát v ng con ng i v dân ch t do. Vì nh ng giá tr đó mà con ng i v i vũ khí thô s dám đ ng lên đ i đ u v i b o l c hùng m nh. Nh đó m i có m t Hi p Ch ng Qu c HK v i b n Tuyên ngôn Đ c l p l ch s , làm c s đ nhân lo i t o đ ng m t xã h i th c s vãn minh ti n b theo trào l u ti n hóa c a l ch s .

Ph n m đ u Tuyên ngôn Đ c l p Hoa K đã ghi rõ: “Chúng tôi coi nh ng chân lý sau đây là hi n nhiên: m i ng i đ u đ c đ ng lên bình đ ng. T o hóa đã phú cho h m t s quy n không th chuy n nh ng đ c, trong đó có quy n s ng, quy n đ c h ng t do và quy n đ c m u tìm h nh phúc. Chính đ b o v nh ng quy n đó mà chính ph đ c thi t l p gi a con ng i v i nhau. Chính ph n m quy n h p lý c a h do s ng thu n c a nhân dân. Vì th b t c hình th c cai tr nào có xu h ng phá h y m c đích trên thì nhân dân có quy n s a đ i h c h y b hình th c cai tr đó và thành l p m t chính ph m i, đ t nó trên những nguyên t c và t ch c quy n hành c a nó theo nh ng hình th c mà nhân dân xét th y có th b o đ m đ c an ninh và h nh phúc cho mình”. (1)

Ngày 2/9/1945, Ch t ch H Chí Minh đã m n nh ng ý t ng trên đ m đ u Tuyên ngôn Đ c l p c a n c Vi t Nam Dân ch C ng hòa.

Gettysburg là bi u t ng c a tình dân dân t c nghĩa đ ng bào nh quan ni m c a ng i Vi t Nam: “Ng i chung m t n c ph i th ng nhau cùng”. Nh ng ng i M dng c m yêu chu ng t do đã “đ ng lao c ng kh ” m i t o đ c m t qu c gia đ c l p trên m t lãnh th r ng l n đ i dào tài nguyên nh ng thi u nhân l c đ khai phá. Do đó n y sinh mâu thu n đ a đ n hi m khích r i anh em m t nhà b t đ c dĩ ph i đánh nhau. Nh ng khi h t đánh nhau cũng là lúc h t h n thù, t t c đoàn k t tr l i đ b o v di s n c a ti n nhân, phát tri n nó thêm đ truy n l i cho các th h mai sau. Sau n i chi n, là th i k phát tri n không ng ng c a HK, t ng b c đ a đ t n c này tr thành m t siêu c ng qu c đ ng đ u th gi i.

Nh c đ n Gettysburg, ph i chng t n t ng th ng M Barack Obama mu n chuy n thông đ p đ u tiên c a ông đ n gi i lãnh đ o và nhân dân các n c Vi t Nam, Tri u Tiên, Iraq, Afghanistan, Palestine... v bài h c l ch s đau th ng c a Hoa K ?

▣ **Normandy:** Âu Châu là nguyên quán c a nh ng ng i đã l p ra n c M . N i đây vào nh ng năm tr c Th chi n II, ba th l c đ c tài là Qu c Xã Đ c, Phát Xít Ý và C ng s n Liên Xô đã liên k t v i nhau nh m th ng tr toàn th các n c Âu Châu.

Đ n gi a tháng 4/1940 toàn b ph n đ t Tây Âu, ch tr Anh Qu c đã l t vào tay Hitler. Ngày 8/9/1940 TT M Franklin D. Roosevelt tuyên b đ t qu c gia trong tình tr ng kh n tr ng, lu t tr ng binh đ c ban hành, m i công dân t 18 đ n 35 tu i đ u b c ng bách thi hành quân đ ch. Gi a tháng 6/1941, Đ c xé b hi p c b t t ng xâm, khai chi n v i LX. HK li n vi n tr vũ khí giúp Stalin chi n đ u ch ng Đ c. Trong ba năm sau đó, H ng quân LX gánh ch u nh ng t n th t h t s c n ng n . Đ u năm 1944, h đã đ y lui Đ c ra kh i lãnh th và b t đ u ph n công ti n vào Đông Âu. Trên con đ ng ti n quân v Bá Linh, m i quan tâm hàng đ u c a Stalin là giúp các đ ng CS trong khu v c Balkan chi m chính quy n, thành l p các n c C ng hòa Đông Âu. Th m h a Đ c Qu c Xã s p tàn thì m t th m h a m i đ e đ a Âu Châu l i xu t

Khe Sanh: Bi u t ng g c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

hi n. Do đó HK t c đ b vào Tây Âu đ c u các n c này kh i t vào tay LX. Khi chi n tranh ch m đ t, Âu Châu, Đ c và th đô Bá Linh đ u b chia đôi, m t bên thu c nh h ng Anh Pháp M , m t bên thu c nh h ng Liên Xô.

Liên Xô và Hoa K đ u là đ ng minh trong hai tr n th chi n. Trong giai đ n h u chi n sau 1945, th gi i k v ng h s b ng lòng v i nh ng ph n đ t nh h ng đ c h tho thu n chia nhau trong giai đ n h p tác ch ng Đ c Ý Nh t. C hai đ u là thành viên th ng tr c H i Đ ng B o An Liên Hi p Qu c, h s thi t l p m t tr t t th gi i an ninh và bình đ ng cùng t n t i và phát tri n...Nh ng s thù ngh ch l i x y ra v i chi n tranh l nh -c hai v n gi m i liên h v i nhau, s ng chung hòa bình, song chi n tranh nóng l i di n ra VN.

Concord, Gettysburg và Normandy đ u có bi u t ng riêng c a nó trong l ch s Hoa K . V y thì Khe Sanh nói lên bi u t ng g c a HK trong chi n tranh VN khi n tân TT Hoa K Barack Obama li t kê nó v i ba đ a danh l ch s l ng danh trong di n văn nh m ch c c a ông?

Khe Sanh: m t căn c quân s c a HK trong chi n tranh VN. Khe Sanh n m phía Nam khu Phi Quân S (vĩ tuy n 17) kho ng 23 cây s , cách biên gi i Lào Vi t kho ng 10 cây s . Tr c tháng 3/1967, Khe Sanh do m t đ i đ i Th y Quân L c Chi n HK tr n đóng đ c s y m tr c a m t Đ i đ i Đ a Ph ng Quân VNCH đ n trú cách căn c kho ng hai cây s . Vào th i đi m này, chi n tranh VN s p đi vào m t b c ngo c m i. Đ u tháng 2/1967 khi đ n thăm Anh Qu c, th t ng LX Kosygin lên ti ng yêu c u HK ch m đ t không đ i u ki n vi c oanh t c mi n B c đ kh i đ u các cu c th ng l ng hòa bình. Do đó ngày 8/2/1967, TT Johnson chính th c gi i đ n Ch t ch H chí Minh l i đ ngh : Hoa K s ng ng ném bom B c Vi t và ng ng tăng c ng quân l c M m i n Nam Vi t Nam, n u B c Vi t cũng đnh ch gi ng i và vũ khí vào MN. Sau đó M và B c Vi t s ti n hành nh ng cu c m t đàm đ gi i quy t v n đ m i n Nam VN. Trong th tr l i, Ch t ch HCM cho bi t n c Vi t Nam Dân ch C ng hòa “không th th ng l ng đ i i s đe đ a c a bom đ n M . Hoa K ph i ch m đ t vĩnh vi n và không đ i u ki n vi c ném bom và m i hành đ ng ch ng l i n c VNDCCCH, khi đó hai bên m i có th đàm phán và th o lu n nh ng v n đ mà hai bên quan tâm”. (2)

Khe Sanh

Đ n m u th v quân s tr c khi b c vào đàm phán (m t đ i u ch c ch n s x y ra) Hà N i ph i tăng c ng xâm nh p nhi u h n n a ng i và vũ khí vào mi n Nam. Căn c Khe Sanh n m sát biên gi i Lào Vi t, c nh Qu c l 9, đã án ng con đ ng xâm nh p c a quân B c Vi t t đ ng mòn H Chí Minh đ t trên lãnh th Lào vào chi n tr ng Tr Thiên Hu . Do đó t cu i tháng 4/1967, B c Vi t t p trung quân s đng đ o vào vùng này nh m b ng nh căn c Khe Sanh. Hoa K ph i tăng c ng nh ng đ n v TQLC tinh nhu , thi t l p m t h th ng c đi m chi n l c kiên c v i quân s lên đ n 6 ngàn. T căn c Khe Sanh, HK tin r ng h có th ki m soát và m nh ng đ t pháo kích và t n công phá v các m ng l i ti p v n vũ khí và các hành

Khe Sanh: Bi u t ng g c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

---

lang xâm nh p quân BV trên đ ng mòn HCM. Các cu c đ ng đ đã gây t th ng cho 155 binh sĩ HK, nh ng quân BV b thi t h i n ng h n v i 940 cán binh t th ng. T gi a tháng 5/1967 C ng quân t m ng ng các ho t đ ng, áp l c quân s gi m đ n. HK rút b t l c l ng kh i Khe Sanh.

Trung tu n tháng 6/1967, Kosygin đ n M tham d Đ i h i đ ng LHQ. Trong cu c h p kín v i TT Johnson ngày 23/6, ông cho bi t v a nh n m t đ i n v n c a TT Ph m Văn Đ ng g i t Hàn i v i n i dung: Hoa K ch m d t ném bom, h s đ n bàn h i ngh ngay. T đó có nhi u n l c qu c t giúp Hoa K và Hàn i đ n bàn h i ngh , đáng k nh t là trung gian c a Pháp t tháng 6/1967. Ông Raymond Aubrac (m t ng i CS t ng quen bi t HCM h i năm 1946) và Hervert Marcovich -c hai là khoa h c gia Pháp, nhi u l n đi Hàn i g p HCM và TT Ph m Văn Đ ng đ giúp BV và HK trao đ i nh ng đ ngh . Phía Hàn i do đ i s Mai Văn B ph trách, còn phía M là Henry Kissinger. Hàn i đòi HK ng ng ném bom MB vô đ i u ki n. HK đ ng ý nh ng v i đ i u ki n Hàn i ph i ng i vào bàn h i ngh đ gi i quy t v n đ mi n Nam. Hàn i đòi HK ph i rút kh i MN và th a nh n MTGPMN. Cu i cùng BV nh n m nh: “ch sau khi Hoa K ch m d t không đ i u ki n v i c ném bom và b t c các ho t đ ng gây h n nào khác ch ng Vi t Nam Dân ch C ng hòa thì h m i có th nói chuy n”.

Ngày 6/10/1967, Wallner -đ i di n HK Paris, nh Marcovich trao cho đ i di n Hàn i Paris m t d th o thông đ i p xác nh n: M ch m d t m i hình th c đánh phá n c VNDCCCH mà không nói đ n đ i u ki n, Hàn i có th nhanh chóng ti n hành th o lu n v i HK. Wallner nói thêm n u đ i di n Hàn i đ ng ý, Kissinger s sang Paris trao t n tay cho BV thông đ i p v i n i dung trên. Hàn i không tr l i. (3) Trong h i ký, c u B tr ng Qu c phòng McNamara ti t l trong bu i h p n i các ngày 18/10/1967, TT Johnson đã ch th cho Kissinger thông báo cho B c VN v s ti p t c s n sàng đàm phán c a Hoa K . (4)

Trong giai đ o n chuy n ti p, t tháng 11/1967 đ n tháng Giêng 1968, L c l ng Vũ trang Gi i Phóng Mi n Nam (Vi t C ng) chu n b th c hi n Ngh quy t c a B Chính tr Đ ng CSVN (tháng 12/1967): “Chuy n cu c chi n tranh Cách m ng mi n Nam sang m t th i k m i, th i k giành th ng l i quy t đ nh”. (5) Đó là cu c T ng công kích + T ng kh i nghĩa toàn mi n Nam vào đ p T t M u Thân 1968 mà gi i lãnh đ o CSVN k v ng s đánh b i VNCH giành toàn b chính quy n; n u không, nh ng th ng l i quân s s làm c s giành u th v chính tr trên bàn đàm phán.

Sau này, Th ng t ng Tr n Văn Trà –nguyên T l nh Quân Gi i Phóng MN nh n xét: “Đi vào t ch c th c hi n m t quy t đ nh l n nh v y mà B Chính tr ch dành cho các c p chi n tr ng có ba tháng, th t là quá ng n ng i”. Ông cho bi t m c tiêu đ ra là “Tiêu di t và làm rã tuy t đ i b ph n quân đ i Sài Gòn, đánh đ chính quy n các c p và giành toàn b chính quy n v tay nhân dân” và “tiêu di t m t ph n quan tr ng sinh l c và ph ng ti n chi n tranh c a M” thì th t là v t quá nhi u kh năng th c t ta có. Th nh t ta không đ s c -l c l ng ta ch b ng 1/5 c a M và quân đ i Sài Gòn v b binh. Còn không quân, h i quân và c gi i thì chúng có u th tuy t đ i”... Ông chua chát k t lu n: “Nh v y đ ra ch tr ng TCK-TKN đ giành toàn b chánh quy n v tay nhân dân” mà cán b và chi n sĩ ta đi n đ t g n và đ n gi n lúc đó là “d t đ i m” thì th t là hoàn toàn không th c t , không th th c hi n n i, v t quá s c c a ta và coi th ng kh năng và ph n ng c a M”. (6)

Khe Sanh: Bị u t n g g i c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

T i Khe Sanh t đ u tháng 12/1967, tin tình báo cũng nh không thám và các máy đ i n t khám phá BV đã b trí nhi u tr n đ a pháo và h a ti n n nh ng đ i núi bao quanh căn c , trong khi nhi u s đoàn ch l c BV và các đ n v pháo đang đ n v m c tiêu này. HK ph i đ a m t Trung đoàn TQLC tr l i Khe Sanh. Đêm 20/1/1968 C ng quân b t đ u khai h a v i hàng ngàn h a ti n, ti p theo là các tr n m a pháo vào căn c . Kho ch a đ n kh ng l trong căn c v i 1500 t n đã phát n . Phi đ o Khe Sanh dài 1,2 cây s b cày nát phân n a. T ng Westmoreland kh n c p g i 1500 quân tăng c ng l c l ng phòng th , trong đó có Đ 37 Bị t Đ ng Quân VNCH. Quân M + Vi t đ b xu ng Khe Sanh d i làn m a đ n.

Lúc b y gi c đ i m này đang b bao vây b i kho ng 19 ngàn quân thu c ba s đoàn 304, 324, 325c B c Vi t và có kh năng b tràn ng p v i chi n thu t bi n ng i b t c lúc nào. C c đ i n này t ng t tr n Đ i n biên Ph h i đ u tháng 5/1954, khi n nhi u ng i lo ng i Khe Sanh có th là chi n tr ng s k t thúc chi n tranh VN. Tin t c chi n s Khe Sanh là tin nóng b ng nh t th gi i h i đ u năm 1968, h u nh kh p n i đ u nhìn v VN theo dõi các bi n c đang x y ra ở đây. Nh ng tình hình l i đ i n ra theo h ng khác v i cu c t ng t n công T t M u Thân (30/1/1968): C ng quân đ ng lo t m cu c t n công vào Sài Gòn và h u h t các t nh l mi n Nam. Nh ng Khe Sanh tình hình l i yên t nh. S l ng đ u ch kéo dài 6 ngày. Sau đó tr n chi n tr nên ác li t, l n đ u tiên có c chi n xa PT-76 do LX ch t o đ c đ a vào tr n đ a. Có đêm c ng quân pháo kích 1300 qu đ n đ lo i liên t c 8 gi vào Khe Sanh làm n tung m t kho đ n trong căn c .

Cu c chi n Khe Sanh đ u năm 1968 k t thúc cùng lúc v i đ t 1/T ng công kích T t M u Thân. Tình hình Khe Sanh l ng đ u tr l i t cu i tháng 3/1968. Sau 77 ngày đêm chi n đ u, t ng k t s th ng vong c a hai bên đ c ghi nh n nh sau: HK có 199 t th ng, 1600 b th ng. VNCH có 34 t th ng, 184 b th ng. Riêng CSBV s t th ng c tính t 10 ngàn đ n 13 ngàn.

Sau này, các sách v v chi n tranh VN có nh ng nh n xét khác nhau v cu c chi n Khe Sanh. M t l p lu n cho r ng t ng Võ Nguyên Giáp mu n đ HK đ n quân vào Khe Sanh đ r nh tay t n công các vùng khác. M t l p n a l i cho r ng t ng Giáp bao vây Khe Sanh v i lý do mu n t o m t Đ i n Biên Ph th hai bu c HK ph i đ u hàng, rút lui kh i mi n Nam VN. Còn tài li u chi n s HK l i cho r ng t ng Westmoreland đã “t ng k t u k”. Ông mong C ng quân t p trung nhi u binh đoàn g n Khe Sanh đ ông dùng h a l c pháo binh và phi c tiêu đ i t. (7)

Riêng cá nhân tôi, nghiên c u v cu c chi n c a đ t n c mình, tôi có nh n đ nh khác, khi nhìn l i nh ng bi n c ti p đ i n sau đó. Ngày 30/3/1968 TT Johnson ra l nh xu ng thang chi n tranh, h n ch ném bom mi n B c, nh m t o đ i u ki n cho vi c th ng thuy t s m khai đ i n. Ba ngày sau chính ph VNDCCH ra tuyên b s n sàng c đ i đ i n ti p xúc v i M . Cu c đàm phán M và BV b t đ u t 13/5/1968 t i Paris gi a đ i bi u Hà N i, ông Xuân Th y và đ i đ i n HK, ông Harriman.

Đàm phán v i CS B c Vi t đ gi i quy t cu c chi n Nam VN là ch tr ng c a HK. M t tháng sau khi ra l nh cho hai Ti u đoàn TQLC đ b vào Đà N ng, t i Đ i H c John Hopkins ngày 7/4/1965, TT Johnson m i g i BV ng i vào bàn h i ngh đ gi i quy t chi n tranh b ng đ ng l i hòa bình. Hà N i luôn kh c t , trong ba năm sau đó, HK ph i x đ ng hai g ng k m:

Khe Sanh: Bi u t ng gi c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

đi bom mi n B c và đ a quân vào mi n Nam VN đ làm áp l c. Năm 1968 cu c đàm phán đã khai đi n, ch đích c a HK đã đ t đ c. T đó, tôi cho r ng Khe Sanh đóng m t vai trò quan tr ng trong vi c k t thúc chi n tranh VN. Năm 1967, Hà N i đòi HK ph i rút kh i NamVN và th a nh n M t tr n Gi i phóng. HK s n sàng đáp ng đòi h i này, n u MTGPMN ch ng t h m nh h n VNCH và đ c nhân dân mi n Nam ng h . Cu c T ng công kích - T ng kh i nghĩa T t M u Thân s tr c nghi m đ i u đó.

T tr c đ n nay, có nhi u ngu n tin nói r ng M và Hà i đã th a thu n “án binh b t đ ng” đ l c l ng vũ trang GPMN đ c toàn l c vào cu c T ng công kích -T ng kh i nghĩa kh p các th tr n, đô th mi n Nam. H l p lu n n u qu th t MTGPMN có u th , đ c s ng h c a dân chúng nh h th ng rêu rao “ki m soát 3/4 dân s và 4/5 đ t đ i” thì HK s n sàng rút quân đ MTGP qu n lý công vi c MN theo c ng lnh c a h . N u không th ng, MTGP s cùng chính quy n Sài Gòn đàm phán, gi i quy t chi n tranh b ng con đ ng hòa bình. Chi n tr ng Khe Sanh đi n ra ác li t 10 ngày tr c khi CS m ra cu c T ng công kích T t M u Thân. Lúc đó, ai cũng th y CSV và HK đ u đ n n l c vào Khe Sanh và đ u có ý nghĩ n i đây s gi i quy t cu c chi n VN. Nh ng đó ch là k “đ ng Đông kính Tây”. Quân M và C ng s n B c Vi t đ u t p trung vào Khe Sanh, h đ Quân Gi i phóng MN đ s c v i QLVNCH trong đ p T t, th i đi m mà ng i lính C ng Hòa l là trong phòng th vì đã có lnh h u chi n đ ăn T t c truy n. Nh v y, có th nói chi n s Khe Sanh đ đánh l c h ng trong âm m u tr c nghi m s c m nh c a M t tr n Gi i phóng Mi n Nam nh m đ a CS ng i vào bàn h i ngh .

Hai m i năm sau, vào năm 1988, Tr n B ch Đ ng -c u bí th Thành y Sài Gòn- Gia đ nh, ng i đã ch huy cu c T ng t n công T t M u Thân i chi n tr ng tr ng đ i m Sài Gòn đã dành cho ký gi Úc Clayton Jones m t cu c ph ng v n v bi n c này. Ông nói: “Chúng tôi b đ n vào th ph i t ng công kích, dù chúng tôi đã c g ng tìm ki m nhi u gi i pháp chính tr khác. Tôi đã thông báo đi u này v i chính Đ i s Bunker vào năm 1967 khi chi n tranh s là m t đi u t t y u”. Đ ng cho bi t t năm 1966 đ n 1969, Vi t C ng đã t p xúc nhi u l n v i M đ trao đ i tù binh. Chính Bunker đã can thi p đ tr t do cho v c a Đ ng là bà Nguy n Th Ch n, sau này là ph tá đ c l c c a bà Nguy n Th Bình t i bàn đàm phán Paris. (8)

Ngoài ra, v ông Tr n b u Ki m là bà Đ c sĩ Ph m th Yên cũng đ c M phóng thích năm 1967 “đ th c hi n m t âm m u chính tr m i”. Ông TBK là tr ng phái đoàn đ u tiên c a MTGPMN t i hòa đàm Paris. Bà Yên là tr ng ban trí v n thành ph Sài Gòn b b t kho ng năm 1961, b giam i Côn Đ o. Năm 1967, M đ a bà v Sài Gòn, vào b nh vi n t c a bác sĩ Nguy n Duy Tài, cho gia đình đ n thăm nom. Vài tu n sau M ch bà lên biên gi i Tây Ninh, đ a ít ti n ria và b o: Bà đi th ng thì lên Pnôm Pênh, có s quán c a Vi t C ng ó đó. Bà r tay m t, thì vào chi n khu Vi t C ng. Tùy bà l a ch n. Bà quy t đ nh lên Pnôm Pênh. Năm 1968 bà tr v mi n Nam và qua đ i sau c n s t ác tính năm 1971.(9)

Ti t l c a Tr n B ch Đ ng v vi c ông t p xúc v i Đ i s HK Bunker tr c khi x y ra bi n c T t M u Thân đã gi i t a m t bí n l n mà t tr c nay nh ng ng òi nghi n c u chi n tranh VN luôn th c m c. H tin r ng đã có m t th a thu n ng m nào đó gi a HK và CSVN v bi n c này...Nh ng ch a có tài li u ch ng minh, ph i dành cho nó hai ch “t n nghi”.

Trong cu c t n công T t M u Thân, m t s gia HK đã nh n xét “Vi t C ng đã ch u m t th t bi i quân s n ng n . Hàng ch c ngàn cán binh cu ng tin nh t, có kinh nghi m nh t t vùng

Khe Sanh: Bi u t ng gi c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

r ng núi nh y vào vùng đ ng b ng và thôn quê gánh ch u nh ng tr n m a bom ch t ng i. Vi t C ng m t c m t th h chi n binh và nhân dân thành ph cũng không ch u n i đ y theo chúng”. (10) Nh đó, Hàn i m i ch p nh n đ m phán theo đ ngh c a HK. Dù th ng hay b i, CS luôn t hào đã đ n bàn h i ngh v i M không ph i đ i áp l c c a bom đ n mà đã m ra tr n t ng t n công kh p n i k c Sài Gòn và Tòa Đ i s M .

Trong đ m phán HK đ a ra đ ngh : HK và CSBV đ ng rút quân kh i mi n Nam. Công vi c mi n Nam s do nhân dân đ đây t quy t đ nh. Trong 4 năm th ng th o, Hà N i đòi M ph i rút quân kh i mi n Nam, còn h nêu ra nhi u lý l đ né tránh, không ch u rút quân v B c đ kéo dài chi n tranh. Đ n 1972, năm cu i cùng c a nhi m k mà TT Nixon h a v i nhân dân M s gi i quy t xong chi n tranh VN, khó có th th c hi n đ c. HK ph i tìm s h p tác v i LX và TC đ k t thúc chi n tranh. HK dành cho LX nhi u u đ i, h ng qui ch t i hu qu c, bán lúa mì v i giá r ...Đ i v i B c Kinh, HK không dùng quy n ph quy t giúp C ng hòa Nhân dân Trung Hoa tr thành h i viên LHQ và là thành viên th ng tr c H i đ ng B o An có quy n h n ngang hàng v i LX và HK. M i quan h gi a HK và hai n c CS đ n anh đ a trên c s hai bên đ u có l i, cùng h p tác b o v hòa bình th gi i.

Đ c s đ ng thu n c a LX và TC, Hi p đ nh Paris 1973 do M ch đ ng ra đ i, ch m đ t chi n tranh đ a trên c s không có s can thi p t bên ngoài. H i đ ng Qu c gia Hòa h p và Hòa gi i dân t c g m ba thành ph n ngang nhau s đ ng ra t ch c cu c tuy n c dân ch t do đ ng i dân mi n Nam VN th c hi n quy n t quy t c a mình. K t qu cu c b u c , n u đ c t ch c theo tinh th n H Đ Paris 1973 có l cũng t ng t nh cu c tuy n c Cam B t khi n c này thi hành Paris 1991. Nghĩa là không có m t l c l ng chính tr nào giành đ c u th . Qu c h i do nhân dân mi n Nam b u ra s ph i thành l p m t chính ph liên hi p và theo th ch trung l p. Vì đó là xu th phát tri n c a khu v c lúc b y gi . T khi thành l p h i năm 1967, năm n c ASEAN đ u có khuynh h ng thân M ... Nh ng khi th y M quy t tâm ch m đ t chi n tranh và rút lui kh i MNVN, h v i chuy n h ng chi n l c. Tháng 11/1967, năm n c ASEAN ra tuyên b : “Cùng nhau hành đ ng đ bi n vùng này thành m t khu v c hòa bình, t do và trung l p”.

Tóm l i m c tiêu c a HK khi can đ vào cu c chi n VN là giúp nhân dân mi n Nam VN đ c h ng các quy n t do dân ch , đ c t quy t đ nh v n m ng chính tr c a mình ch không ph i b áp đ t b i b o l c bên ngoài. Mu n v y, ph i đ a CS vào bàn đ m phán. Đ thuy t ph c Hà N i, TT Johnson leo thang chi n tranh t ng b c, m t chi n thu t có tr li u nh ng th i gian t m ng ném bom, t o c h i cho B c Vi t ch p nh n th ng thuy t. Thái đ m m đ o đó khi n Hà N i v ng tin là HK không có quy t tâm đánh b i h . B c Vi t ch có th ng cùng l m là hòa, nên c ng r n không l i tr c áp l c c a M . H nghĩ r ng s đ HK ng ng oanh t c ch vì đ lu n ch ng đ i c a th gi i. H coi đ ngh đ m phán c a M là đ u hi u ch ng t s y u đ u i c a HK nên ti p t c đ a quân vào mi n Nam chi n đ u. H tin t ng cu i cùng HK m t m i và rút lui, h s chi n th ng.

Khi b c vào đ m phán, HK đ a ra đ ngh l c l ng ngo i nh p (HK và CSBV) cùng rút kh i mi n Nam, nhân dân đ đây s t quy t đ nh t ng lai chính tr c a h . Đ i hai n c CS đ n anh, HK cho r ng s tranh giành nh h ng gi a các c ng qu c đã t o ra nhi u l l a chi n tranh, đ i n hình là VN. Vì th HK quy t tâm rút lui kh i VN, kêu g i LX và TC cũng t ch nh v y. Nixon đã m ra giai đ n hòa hoãn h p tác v i LX, dành cho h r t nhi u u đ i. Nixon b t

Khe Sanh: Bi u t ng gi a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

tay v i Mao Tr ch Đông, th a nh n vai trò l n c a TC nh là lãnh t Th gi i th ba, t o th ba chân v c vì n n hòa bình th gi i.

Sau khi dàn x p xong v i hai n c CS đàn anh, Nixon ch m d t chi n tranh VN b ng m t hi p đ nh hòa bình d a “trên c s tôn tr ng các quy n dân t c c b n c a nhân dân Vi t Nam và quy n t quy t c a nhân dân mi n Nam Vi t Nam”. Trong đó ghi rõ “nhân dân mi n Nam Vi t Nam t quy t đ nh t ng lai chính tr c a mi n Nam Vi t Nam thông qua t ng tuy n c th c s t do và dân ch , có giám sát qu c t ” (đi u 9) và “B o đ m các quy n t do dân ch c a nhân dân: t do cá nhân, t do ngôn lu n, t do báo chí, t do h i h p, t do t ch c, t do ho t đ ng chính tr , t do tín ng ng, t do đi l i, t do c trú, t do làm ăn sinh s ng, quy n t h u tài s n và quy n t do kinh doanh”. (Đi u 11)

Nh ng s ki n trên đã ph n nh nh ng đi u mà TT Obama đ c p trong đi n văn nh m ch c, khi ông ta nh c l i s đ i đ u v i ch nghĩa CS, các th h tr c bi t x d ng s c m nh m t cách th n tr ng, ch không ph i tùy thích; m c tiêu có chính nghĩa; s c m nh c a nh ng vi c mà HK đã làm (công b ng, h p lý, hai bên đ u có l i...) cùng s khiêm t n và t ch .

Sau khi HĐ Paris 1973 ra đ i, đ chu n b giành th ng l i v chính tr , Tr n B ch Đ ng cùng s cán b Trí v n và Đ ch v n MTGPMN ra s c v n đ ng và tranh th các tôn giáo, các sĩ quan VNCH, các nhân sĩ có khuynh h ng yêu chu ng hòa bình và hòa gi i dân t c...tham gia L c l ng th ba. Trong khi TT Nguy n Văn Thi u luôn kiên đ nh v i l p tr ng “b n không”: không th a nh n c ng s n, không trung l p hóa mi n Nam VN, không l p chính ph liên hi p, không nh ng đ t cho c ng s n. Sau h n hai năm không thuy t ph c đ c TT Thi u thay đ i l p tr ng, HK b cu c. Ngày 23/4/1975 trong đi n văn đ c t i Đ i h c Tulane, TT Ford tuyên b : “Vai trò c a M t i Vi t Nam k nh đã ch m d t và n c M s không tr l i m t cu c chi n mà riêng đ i v i M đã coi là xong r i”.

Hà N i li n b n ti ng ch ch p nh n nói chuy n v i ông D ng Văn Minh –lãnh t L c l ng th ba, đ gi i quy t v n đ mi n Nam VN. Sau khi nh m ch c, ông Minh li n c ng i đ n ti p xúc v i CS. H nói r ng giai đ n th ng thuy t đã qua, gi đây ông Minh ph i đ u hàng vô đ i u ki n. Ngay sau đó, c ba thành ph n chính tr i mi n Nam bao g m nh ng ng i qu c gia đã chi n đ u b o v lý t ng dân ch t do, nh ng ng i c ng s n ho c không CS thu c MTGPMN tham gia phong trào “ch ng M c u n c”, nh ng ng i thu c thành ph n th ba yêu chu ng hòa bình ch tr ng hòa gi i dân t c, l n l t b CSBV lo i b .

Th c tr ng Vi t Nam sau khi Hoa K ch m d t can d

Ch nghĩa C ng s n đã toàn th ng VN. Tháng 12/1976, CSVN tri u t p Đ i h i Đ ng l n th IV. Trong Báo cáo Chính tr , T ng Bí th Lê Du n v ch ra ch tr ng c a đ ng trong giai đ n m i là: “ti p t c k vai sát cánh v i các n c Xã h i ch nghĩa anh em ch ng ch nghĩa đ qu c, đ ng đ u là đ qu c M”. Ông Du n còn kêu g i “xây d ng và phát tri n M t tr n nhân dân th gi i ch ng ch nghĩa đ qu c, chĩa mũi nh n đ u tranh vào tên đ qu c đ u s là M”. (11)

Tháng 11/1978, T ng Bí th Lê Du n đi LX cùng Breznhev ký Hi p c h u ngh h p tác Xô Vi t (3/11/1978). Ông Du n cho r ng “s h p tác toàn đi n v i Liên Xô theo hi p c h u ngh

Khe Sanh: Bi u t ng gi c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

và h p tác Vi t-Xô là hòn đá t ng c a đ ng l i qu c t và chính sách đ i ngo i c a Đ ng và nhà n c”. (12) Ba tháng sau, vào cu i năm 1978, CSVN đ a quân sang Cam B t l y c giúp nhân dân Campuchia l t đ ch đ di t ch ng Pol Pot đ xóa b nhà n c Campuchia Dân ch , l p ra n c C ng hòa Nhân dân Campuchia do s cán b Khmer thân Hà N i lãnh đ o.

T B c Kinh h th ng truy n thông không ng t lên án “ti u bá” VN liên k t v i “đ i bá” LX th c hi n m u đ bá quy n Đ ng Nam Á. Vào th i đ i m này TC thi t l p bang giao v i M (1/1/1979). Ngay sau đó, Đ ng Ti u Bình đ n thăm M , ông hô hào “Trung Qu c, Tây Âu, Nh t B n và Hoa K c n ph i th ng nh t trong m t liên minh ch ng bá quy n”. Đ ng tuyên b “B c Kinh s d y cho Vi t Nam m t bài h c”. Trên đ ng v n c, khi ghé Đông Kinh, Đ ng nói v i c u th t ng Nh t Kakuei Tanaka là s “tr ng ph t Vi t Nam n ng n” (13)

Dù đ i u 6 c a Hi p c h p tác Xô Vi t qui đ nh rõ “trong tr ng h p m t trong hai bên b t n công thì hai bên đã ký hi p c s l p t c trao đ i ý ki n và áp đ ng nh ng bi n pháp thích đáng có hi u l c đ b o đ m hòa bình và an ninh c a hai n c”...Song TC b t k ph n ng c a LX, h huy đ ng 60 v n quân m cu c t n công qui mô vào VN trên tuy n biên gi i dài h n 1000 cây s .

Ch a đ y 5 năm sau khi HK rút lui kh i VN, chi n tranh l i tái phát. L n này, các n c CS đánh nhau báo hi u b c thoái trào c a ch nghĩa c ng s n. Th gi i t n công M c T Khoa và h xâm l ăng Afghanistan và y m tr CSVN đ a quân vào Cam B t. Sau 10 năm sa l y vì hai cu c chi n này, cu i cùng Hà N i và M c T Khoa đ u ph i rút quân v n c. M t vài năm sau LX s p đ , kh i CS Đông Âu tan rã. Chi n tranh l nh hay cu c đ i đ u c a HK ch ng ch nghĩa CS ch m đ t.

Khi LX s p đ , h th ng XHCN cáo chung, gi i lãnh đ o CSVN v i đ n Thành Đô xin n i l i bang giao v i TC. Ch tr ng c a Hà N i là đoàn k t hai n c “h p tác b o v ch nghĩa xã h i, ch ng đ qu c M”. Đ làm v a lòng TC, t ng Lê Đ c Anh còn đ ra “gi i pháp Đ” nh m thúc đ y hai l c ng CS Khmer (Pol Pot và Hun Sen) h p tác v i nhau đ c ng c xã h i ch nghĩa. Trong quy n “H i c và suy nghĩ” (2003) c u th tr ng Ngo i giao Tr n Quang C , ng i đã đ i di n Hà N i tr c ti p đàm phán v i B c Kinh t i Thành Đô ti t l : “Chi n l c c a Trung Qu c là đ t u tiên cao nh t vào vi c tranh th M , ph ng Tây, ASEAN đ ph c v m c tiêu ‘b n hi n đ i hóa’. Nên h nói rõ h coi quan h v i Vi t Nam sau này ch n m trong ph m vi quan h gi a hai n c láng gi ng... Quan h Vi t Nam – Trung Qu c không th làm cho M và ASEAN lo ng i”.

Còn “gi i pháp đ”, h cũng ch tr l i là ph i gi i quy t xong v n đ Campuchia, h m i tính đ n vi c này. Th c ch t ph ng án c a TQ là nh m xóa đi chính quy n và quân đ i c a Hun Sen đ giao th c quy n cho c u hoàng Sihanouk”.

Ông C k t lu n: “Cu c h i đàm Thành Đô tháng 9/1990 hoàn toàn không ph i là m t thành t u, hi n t i (2003) đó là m t sai l m h t s c đáng ti c v đ i ngo i. Vì quá nôn nóng c i thi n v i TQ, đoàn ta đã hành đ ng m t cách vô nguyên t c, t ng r ng tho thu n nh th s đ c lòng B c Kinh...Vi c bình th ng hóa quan h v i TQ, làm cho uy tín qu c t c a ta b hoen ”. Ông C nói thêm “TQ m t m t bác b nh ng đ ngh c a ta, nh ng m t khác l i dùng ngay nh ng đ ngh đó ch i x u ta v i các n c khác nh m ti p t c cô l p ta”.

Khe Sanh: Bị u t ng gì c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

Đúng nh nh xét c a ông C “Chi n l c c a TQ là đ t u tiên cao nh t vào vi c tranh th M...” Đó là con đ ng mà Đ ng Ti u Bình đã th c hi n t 1979 khi TQ bình th ng hóa bang giao v i M và Nh t. K ho ch hi n đ i hóa XHCN c a Đ ng thành công, TC càng ve vãn M, Nh t và kh i ASEAN đ TQ s m h i nh p v i th gi i qua hai t ch c APEC và WTO. Và h đã đ t đ c m c tiêu này h i năm 1998 và 2000.

T khi Nixon g p Mao h i tháng 2/1972, TC đã h p tác v i HK k t thúc cu c chi n VN, m i quan h ngày càng phát tri n, hai bên đã chính th c thi t l p bang giao vào đ u năm 1979. Trong khi LX và CSVN ti p t c ch ng M . Khi LX s p đ nh ng ng i lãnh đ o CSVN quay v i TC, k v ng s ti p con đ ng ch ng đ qu c M . M t tính toán sai l m! TQ gi đây đầu còn ch ng ĐQ M nh h i th p niên 1950-60. Giang Tr ch Dân v ch ra ph ng ch m cho m i quan h m i Vi t-Trung là “láng gi ng h u ngh , h p tác toàn di n, n đ nh lâu dài, h ng v t ng lai. S ph n đ t n c cũng gi ng nh s ph n đ n tr ng c a Th úy Ki u c a Nguy n Du

“Chém cha cái s ba đào,

C i ra r i i c t vào nh ch i”.

Th úy Ki u v a thoát kh i l u xanh, s ph n đ y đ a, l i tr l i l u xanh, ch u c nh “thanh lâu hai l t, thanh y hai l n”. Còn CSVN đã thoát kh i k thù c a mình (cũng là k thù truy n ki p c a dân t c), l i b ng đ ng t nguy n “đ a c vào tròng” tr l i. Vì h p tác toàn di n v i TQ, hai c v n t i cao Đ M i và Lê Đ c Anh ch th TT Phan Văn Kh i kh c t thi n chí c a TT Clinton giúp Hà N i gia nh p WTO h i cu i năm 1999. Vì láng gi ng h u ngh , trong hi p c biên gi i và lãnh h i, CSVN đã m t nhi u đ t và bi n so v i các hi p c biên gi i mà Pháp nhân danh VN đã ký v i tri u đình nhà Thanh h i năm 1886. Cũng vì tình h u ngh mà năm 1958 Ch t ch H Chí Minh và TT Ph m Văn Đ ng đã s t s ng công nh n tuyên cáo lãnh h i 12 h i lý c a B c Kinh, trong đó xác nh n Hoàng Sa và Tr ng Sa thu c ch quy n TQ

Tình h u ngh v i TQ do ông HCM vun b i đã đ v t sau 1975 khi T ng bí th Lê Du n lên án B c Kinh là b n ph n đ ng, ti p tay v i đ qu c M . T đó BK tr thành k thù c a Đ ng CSVN. Tình h u ngh Vi t-Trung đã không còn thì công hàm năm 1958 c a TT Ph m Văn Đ ng g i TT Chu Ân Lai cũng không còn giá tr . Nh ng nay l i k t vì đ ng CSVN đã quay v i TQ v i ch tr ng h p tác toàn di n, h u ngh lâu dài... thì làm sao có th giành l i đ c Hoàng Sa và Tr ng Sa!

Trong c nh đ n tr ng, t n th i l ng nan... nhi u ng i c ng s n phân vân gi a hai l a ch n: “Theo Trung C ng thì m t đ t” còn “Theo M thì m t đ ng”. Đ ra ngoài v n đ “m t đ t hay m t đ ng” câu h i đ t ra là:

- T i sao ph i theo TC? Không có m t th l c nào b t bu c ta ph i theo TC c ?
- T i sao ph i theo M ? Cũng không có ai bu c mình ph i theo M c ?

C hai s l a ch n trên n u có, đ u không th c t . Vì sao? Do th đ a lý chính tr , VN nói riêng và Đông Đ ng nói chung là n i duy nh t trên th gi i có chi n tranh liên t c trong g n

Khe Sanh: Bi u t ng gi a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

n a th k (1946-1990). Cu c chi n này tác h i n ng n đ n m i bang giao gi a các c ng qu c. Vì th đây cũng là n i duy nh t, trong vòng b n th p niên đã có t i b n h i ngh qu c t đ c tri u t p v i s tham d c a t t c 5 thành viên th ng tr c H i đ ng B o An LHQ. Đó là: H i ngh Genève 1954 v Đông D ng, HN Genève 1962 v Lào, HN Paris 1973 v VN và HN Paris 1991 v Cam B t.

Trong h i ngh Genève 1954, các c ng qu c th a nh n Lào và Cam B t là hai n c trung l p. Còn VN t m th i chia đôi. Cu c t ng tuy n c th ng nh t VN đ trù di n ra năm 1956 b t thành. Hai đ ng ch t ch h i ngh Genève 1954 là Liên Xô và Anh Qu c đ u nhìn nh n r ng: “t ng tuy n c th c ra không quan tr ng b ng vi c duy trì hòa bình”. Đ r nh tay đ i phó v i v n đ n i b LX ch tr ng s ng chung hòa bình v i M . H còn đ ngh thu nh n hai n c VN vào LHQ nh là hai qu c gia riêng bi t. Vi c th a nh n nguyên tr ng chính tr VN v i hai chính ph cùng t n t i hòa bình đã đ c TC đ c p ngay sau khi h i ngh Genève b m c. TT Chu Ân Lai đã đ ngh v i đ i s Ngô Đình Luy n, bào đ th t ng nam VN v đ t s quán hai n c B c Kinh và Sài Gòn. (14)

Năm 1960, CSVN tri u t p Đ ng l n th III, phát đ ng chi n tranh gi i phóng MN. Hà N i li n khuyh đ o chính quy n trung l p c a Lào, đ a quân vào H Lào thi t l p đ ng mòn HCM chuy n v n ng i và vũ khí vào Nam VN. N i chi n Lào bùng n , H i ngh Genève 1962 đ c tri u t p, các c ng qu c tái xác nh n Lào trung l p. H n m t th p niên sau, HĐ Paris 1973 ra đ i, các c ng qu c tham gia m t h i ngh qu c t v VN, đ ng ký m t b n Đ nh c tr c s ch ng ki n c a ông TTK/LHQ, tuyên b tán thành và ng h HĐ Paris. Vi c hi p đ nh qui đ nh m t h i đ ng (th c s là m t chính ph) hòa gi i và hòa h p dân t c g m ba thành ph n ngang nhau đ ng ra t ch c cu c b u c , đã hàm ý chính ph t ng lai thành hình t i mi n Nam sau chi n tranh s là liên hi p trung l p, không có s can thi p t bên ngoài.

Ông D ng Văn Minh lên c m quy n v i thi n ý s th c hi n k ho ch trên, nh ng CS bu c ông đ u hàng. Sau đó chi n tranh VN tái phát i biên gi i Tây Nam, Hà N i li n đ a quân sang Nam Vang l t đ Pol Pot. Cu i cùng m t h i ngh qu c t l i đ c tri u t p đ ch m đ t cu c chi n Cam B t. HĐ Paris 1991 ra đ i r p khuôn hi p đ nh Paris 1973 v VN. Ch có đ i m khác, VN có H i đ ng Qu c gia Hòa gi i g m ba thành ph n còn Cam B t có b n thành ph n, vì phe CS có hai nhóm: Khmer Đ c a Pol Pot (thân TC) và Khmer Đ Hun Sen (thân CSVN). M t cu c tuy n c đ i s giám sát c a LHQ đã đ c ti n hành vào năm 1993. T đó Cam B t tr thành m t qu c gia đ đ ng.

Tóm l i, do th đ a lý-chính tr , VN ch có m t con đ ng duy nh t, m t s l a ch n duy nh t là đ ng ngoài nh h ng c a các c ng qu c. Đi sai con đ ng t t y u đó, h p tác toàn di n v i LX nên chi n tranh t p di n sau 1975. H p tác toàn di n v i TC thì m t m t ph n đ t thác B n Gi c i Nam Quan... còn Hoàng Sa và Tr ng Sa thì khó lòng thu h i l i đ c, trong khi đ t n c ngày càng t t h u. T t c ch vì ý t ng “ch ng M”. Nay TT Obama nh c l i chi n tranh VN ch v n hai ch Khe Sanh. V y Khe Sanh mang ý nghĩa gì trong chi n tranh VN?

Có ph i Khe Sanh đã góp ph n chuy n cu c chi n VN đã kéo dài quá lâu t “đánh” sang “đàm”. R i t “đàm” sang k t thúc. Sau đó “Mi n B c và mi n Nam Vi t Nam s không tham gia b t c liên minh quân s ho c kh i quân s ...” (Đi u 15d/HĐ Paris 1973) Đó chính là m c tiêu

Khe Sanh: Bị u t n g gì c a HK trong chi n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

---

c a HK Vi t Nam mà TT Johnson đã tuyên b t i Đ i h c John Hopkins ngày 7/4/1965: “N i đây [VN] không ph i là căn c quân s cho n c nào và cũng không liên minh v i n c nào”. Trong đ i u ki n đ c l p đó, m t dân t c v n có truy n th ng t ch t c ng s phát huy s c m nh b ng s h p tác toàn dân đ mang l i ph n vinh cho đ t n c, không còn h p tác liên minh v i ngo i bang đem th m h a l i cho dân t c.

Nh c Khe Sanh cũng ch a đ , TT Obama còn nh c Gettysburg, cho th y nhân dân M cũng có truy n th ng cao đ p nh dân t c Vi t Nam “Ng i trong m t n c ph i th ng nhau cùng”. Nh đó mà sau n i chi n, h không còn thù h n, góp ph n hàn g n v t th ng chi n tranh nhanh chóng, đ t n c tr nên phú c ng. Đây có th là thông đ i p mang nhi u ý nghĩa mà TT Obama mu n g i đ n Vi t Nam v a giúp HK xóa đi “h i ch ng Vi t Nam” đã ám nh h t b y lâu nay.

Chú thích:

- 1- Peter Wells, The American War of Independence, Holder & Stroughton, London, 1967, PP 124/125.
- 2- Lyndon B. Johnson, The Vantage Point: Perspectives of the Presidency, Redwood Press Ltd, London, 1972, PP 592/95
- 3- Nguy n Đ c Thi n, Di n ti n và h u qu H Đ Paris 1973 v Vi t Nam, T L c, Hoa K , 205, Tr. 162-179.
- 4- Robert S. McNamara, In Retropect – The Tragedy and Lessons of Vietnam, Times Books, Random House, New York, 1995, P. 302
- 5- H c Vi n Quan h Qu c t , Th ng l i có tính th i đ i và cu c đ u tranh trên m t tr n đ i ngo i c a nhân dân ta, Nxb S th t, Hà N i, 1985, Tr. 88
- 6- Chung m t bóng c , (V M t tr n Gi i phóng MNVN) Nxb Chính tr Qu c Gia, Hà N i, 1993, Tr.305.
- 7- Ph m C ng L , Khe Sanh 77 ngày trong năm 1968.
- 8- John Clayton, Twenty Years Ago: The Tet Offensive – Viet says: We are forced into Tet, The Christian Science Monitor, Vol 80, Feb 1-7, 1988.
- 9- Chung m t bóng c , Sđd, Tr. 947-49.
- 10- Don Oberdorpher, Tet, Doubledy & Co, New York, 1971, PP329/30.
- 11- Lê Du n, Tình hình th gi i và chính sách đ i ngo i c a nhân dân ta, Nxb S th t Hà N i, 1980, Tr. 112.

Khe Sanh: Bị u t ã ã ng gì c ã a HK trong chi ã n tranh VN?

Tác Giả: Lê Qu ã Lâm

Chúa Nhật, 11 Tháng 4 Năm 2010 15:09

12- Lê Du ã n, Đoàn K ã t và h ã p tác toàn ã n v ã i Liên Xô, là nguyên t ã c, là chi ã n l ã c và tình c ã m c ã a chúng ta, Nxb S ã Th ã t, Hà N ã i, 1982, Tr 117.

13- Grant Evans & Kelvin Rowley, Red Brotherhood At War: Indochina Since The Fall of Saigon, Pluto Press, Australia, 1984, P.129

14- S ã th ã t quan h ã Vi ã t Nam-Trung Qu ã c trong 30 năm qua, Văn ki ã n c ã a B ã Ngo ã i giao n ã c C ã ng hòa XHCN Vi ã t Nam, Nxb S ã th ã t, Hà N ã i, 1979, Tr.38.